

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNA SLOVENSKEGA NARODNEGA
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna na Zdravstveno društvo (izven Čezme) in Kanado
\$5.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrti leta; za Čezmo
in Čezmo \$7.50 na leto, \$4.50 na pol leta; za Kanado
\$9.50.

Subscription rates for the United States (except Canada)
and Canada \$5.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year,
foreign countries \$9.50 per year.

Čena članov po kategoriji: — Poslušalci in neopredeljeni
članovi se ne plačujejo. Poslušalci literarne vrste (arhivi, po-
vesti, drame, pesni itd.) se vračajo poslušalstvu in v skladu
s tem plačujejo članstvo.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communica-
tions and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s Hitem
PROSVETA
2657-48 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Malu odgovora na protikritiko

Milwaukee, Wis. — Yes, pri-
atelj Molek! Razumem vaše
stališče, da ste dober, zmeren
socialist, da ne odobravate člo-
veškega krivolitja v dosego poli-
tičnih smernic. Tudi jaz ga ne
odobravam, ker smo pa prišli v
dobo kapitalističnega razpada-
nja, v kateri kapitalizem v zad-
njih zdihihja hja toče s kopiti na
vse strani, smo pa primorani v
prid naše obrambe pristati tudi
na to. Ker se pa kapitalizem za-
veda, da se mi zoperstavljamo
in ga hočemo čimprej uničiti, se
pa poslužuje poleg denarne moči
tudi drugih učinkovitih sred-
stev, ker domneva, da mu poma-
gajo k daljšemu življenju. Nič
mu niso mar človeška življenja,
zato se oborožuje, zato trenira
nerazodno mladino v svojem
duhu, da jo pošlje med zavedno
in organizirano delavstvo kot
špijone in prav tako v tuje dežele.

Gotovo se še spominjate mo-
jega dopisa, ki sem ga poslal
Prosveti, da ga priobčite začasa
Mussolinijevega roparskega obo-
roženega pohoda v Abesinijo, v
katerem sem zapisal med drug-
im tudi tole: "Vojno, najbrž
svetovno vojno, bodo zanetili in
ne bo dolgo tega. Ampak ta vo-
jna, na katero se sedaj priprav-
ljajo, ne bo kapitalistična, tem-
več bo vojna med delom in kapi-
talom." Žal, da del besed niste
priobčili, kajti bile so resnične,
kar potrjujejo vsi tedanji do-
godki, najbolj pa slovenski bram-
bovci španske demokracije, ki se
borijo proti krivolocnemu fašiz-
mu v četi Ivana Cankarja in ki
pravijo, da se zbirata le dve ar-
madi: delavstvo na eni strani,
kapitalizem pod krinko fašizma
pa na drugi strani.

Mi socialisti smo vedno odo-
bravali in še odobravamo način,
da se odpravi kapitalistična me-
dna sužnost mirnim potom z gla-
sovnico. Ker pa smo se zavedali,
da z glasovnico ne bomo tega iz-
vršili brez izobrazbe ljudstva,
smo se lotili izobrazbevalnega de-
la, s katerim smo toliko uspešni,
da se danes pred tem kapitalizem
trese od straha, pa dviga svojo
krivolocno glavo pod masko fašiz-
ma, da bi ljudstvo, ki se je kon-
čno priklopilo toliko k izobrazbi,
da pozna razliko med delom in
kapitalom, sežgal na grmadi. Za-
to pa mora biti pripravljeno na
vse eventualnosti tudi delavstvo,
katero se temu najboljše zoper-
stavi v deželah, kjer je delavska
vlada, pa bodisi parlamentarna
ali diktatorska. Kar se pa v Ru-
siji dogaja s čiščenjem, je naj-
bolje, da se mi v njihove notra-
nje zadeve nič ne uitiemo, kajti
oni niso tako naivni in neumni,
da ne vedo kaj delajo. Najbrž,
ako ne bi tako delali, bi gotovo
nekega dne privedli fašizem
skozi zadnja vrata v deželo. Ze-
lezo se mora kovati dokler je
vroče!

Joseph Ule.

Zidanšek — 73-letnik

Sharon, Pa. — Kakor so mi
povedali, so se delavske razme-
re v Farrellu oziroma Sharonu
zadnje čase nekaj izboljšale, je
pa še mnogo brezposelnih delav-
cev, ki tavajo od tovarne do to-
varne za delom, a brez uspeha.
To seveda dovolj jasno pove, da
ne svetujemo nikomur, da se bi
podajal sem za delom, ker ga tu-
di gotovo ne bi dobil.

Uljudno vabim vse bližnje in
oddaljene rojake, da nas pridejo
obiskati sedaj, ko se bliža po-
mlad. Tukaj imamo namreč pri-
jaznen Slovenski dom in v njem
mladeža in spretnega natakara,
ki vam bo z veseljem postregel.
Naši delničarji so tudi uvideli
potrebo, da je treba baro podaljš-
ati ali raztegniti oziroma po-
tegniti, tako da bo lahko več na-
takarjev hkrati streglo gostom
in več gostov bo lahko hkrati
postreženih. Seveda ne smete
pozabiti prinesiti s seboj svoj
mošnjček, kajti pri nas je mno-
go, takih, ki ljubimo najbolj ti-
ste, kateri imajo primeren mo-
njček, pa naj bo tujec ali do-
mačin. V to pa smo seveda pri-
siljeni, kajti razmere tako zahte-
vajo, da se Slov. dom vzdržuje
in napreduje.

V Prosveti št. 46 sem videl, da
se Frank Barbič nekam boji za
objubljene klobase, katere so

mu pennsylvanske mamice oblu-
bile, sedaj pa jih bom jaz vse
znesel v Sharon. Ne, nikakor ne!
Tudi če bi znašel klobase noč in
dan iz slovenskih naselbin, ne
bi mogel vseh znesti, kam šele
pojesti. Zato je naš metropolit
Francelj lahko popolnoma brez
skrbri za objubljene klobase, ki
ga še vedno čakajo in kadar bo
prišel v Penno ponje, jih bo go-
tovo tudi dobil. Nekaj nepravil-
ne pa je pri tem vendarle, dragi
Francelj. Namreč ta, da po klo-
basah človeka žeja prime in sve-
že pivo ali pa dobro vince zelo
prav "paše", ampak on pa si ne
more privoščiti takih pijač, ka-
kor je že sam omenil v svojih
dopisih, voda pa menda preveč
ne hasne. Bilo tako ali tako,
malo šale je na mestu, in zakaj
ne bi bile baš klobase predmet
šali?

Dne 8. maja bom obhajal svoj
73. rojstni dan. Well, če v Hrast-
niku še živi tista ženica, ki je
zajčka zaklala in kožo prodala
ter možu kupila lepo rožo, kaj
pa bo meni Barbič kupil za moj
73-letni rojstni dan? Veš, Frank,
kar pridi kmalu po klobase v
Penno, kajti ti jih boš še mno-
go več dobil kot jaz, in sicer za-
to, ker tvoje dopise v Penno mno-
go bolj upoštevajo kot moje,
namreč 100%, moje pa le 95%.

Iz tega pač lahko razvidiš, da
sva midva še precej fanj kerlica,
ker sva tako popularna. Prav nič
pa se ne jokajva, če naju neka-
teri zavajajo valed te popularno-
sti. Midva piveva le za tiste, ka-
teri naše dopise radi čitajo in
upoštevajo, za druge pa naj piše-
jo drugi. Saj vendar nista sama.

Pa še to: Ako ne prideš v Pen-
no po objubljene klobase, jih
boš tudi na Šentklarju prav go-
tovo dobil. Lahko jih dobiš na
isti cesti v Ažmanovi mesnici
tik ob SND. Ko sem se lani mu-
dil na jednotni konvenciji, mi
je mrs. Ažman podarila 12 klo-
bas, zakar sem ji še danes hva-
ležen. S konvencije sem odšel
prvi dni pred zaključkom, ker
sem se bal, da mi kdo klobas ne
odnese. To je bil vzrok mojega
hitrega odhoda iz priljubljenega
Clevelanda. Še danes sem hva-
ležen vsem Clevelandčanom za
gostoljubje in fino postrežbo.
Vseposvud sem bil lepo sprejet,
nudili so mi prosto hrano in sta-
novanje ter obilo imenitne zaba-
ve in zanimivih razgovorov. Ži-
vela SNPJ in naša slovenska me-
tropolja!

Anton Zidanšek, zastopnik.

Go west, young man!

Cleveland, O. — Kakor se vidi,
si je naš Vincenc Coff, tajnik
našega Slovenskega delavskega
doma, nadel nalogo, da napravi
red in mir v našem Collinwoo-
du. Bog ga blagoslovi, saj je fajn
dečko! Ampak to naše vreme, ki
ni nikoli stanovito, kako težko
je kontrolirati. Niti naš de-
mokratiški guvernir Davey ne
Roosevelt ne morata regulirati
našega vremena. Zdi se mi, da
bo težko tudi Vinkotu, da bi re-
guliral naš komunistični "bavi-
bav". Saj bo naš tajnik tako ve-
like korporacije ja imel skušnje!

Da je prišlo do tega, kar je pri-
šlo, je krivo tisto "malo zlo" iz
Pittsburghja in nihče drugi, Vinc.
pa reci kar hočeš. Veš, včasih so
rekli nam, ki smo sedaj malo
starejši: "Go west, young men!"
Pa smo šli. In ker smo šli, smo
se nekaj naučili na "westu" v
Chicago. Vi mladi fantje, ki ste
se bojevali za kralja in domovi-
no in ki ste pozneje vrgli tiste
vaše "flinte" v koruzo, da jih je
Mussolini potem pobiral in jih
dal svojim "ragacom", da sedaj
streljajo lojalne Špance, ste pri-
šli malo pozneje, po vojni. Pa
pravite: "Gremo rajši na jug v
Pittsburgh k Vitkoviču, kjer je
Naprej, tam je bolj toplo in pri-
kladno, se bomo kaj več nauči-
li." Ta le urednik ima znanje,
posebno kar se novic tiče iz sta-
re domovine, in tudi politiko ti
pozna, zlasti mu je znana vsa
Macedonija!

On zna tudi hipnotizirati. Vsa
meni se tako zdi, ker je hipnoti-
ziral našega Viktorja Wooda, da
koraka za njim. Ko sem jaz po-
kušal na Viktorju, ni šlo in
ni šlo. Nekdo je dejal, naj vse
skupaj popokam in nesem v Chi-
cago. — Za časa konvencije SN-
PJ se je pokazal "mesija" s sve-

tim plamom Najprejem in Collin-
wood se je nadejal, da je to tisti,
ki jih bo nasitil s tremi hlebi in
petimi ribami. Vsa tovarna Fi-
sher Body bo sita in delničarji
zadovoljni. Pa je začel kuhati le
"zagarijo", sedaj bi pa to vi-
naši Collinwoodčani radi obesili
— komu? Nam jojalistom SN-
PJ in jednotinega glasila, pa to
ne bo šlo, mi to odklanjamo! Vi
nesite to nazaj v Pittsburgh. To-
ne R. naj si kupi "trailer" in naj
zapele vse skupaj kamor spada,
pri nas pa bo zavladal lep "mir".

Ne morem zapopasti, zakaj
naj bi se naš Vinko potoeval za
gotovo strujo, ker on vedno drži
z vsemi in je nepolitičen. Če-
mu je on prevzel to nalogo, da
reši would-be iz zagate!? Pusti
jih, brat Coff, naj si sami po-
magajo. Če gaziyo v blatu in
ne morejo iz njega, naj pa škor-
nje tam pustijo in bosi hodijo.
Veš, ti, kot tajnik naše velike
korporacije, imaš veliko in ple-
menito nalogo, in ta je: vleči naš
dom iz dolga. To je eden boj za-
te, v katerega te bi rad zainte-
resiral. Saj sem že na delniški
seji dejal, da bi bilo dobro, ako
bi "naše, tvoje in moje društvo"
dobil enkrat kakšno "dividen-
do". Ne, jaz nisem bil proti te-
bi, bil sem zate, ker sem računal,
da boš ti za dom, in upam, da
boš! Druge boje pa nam prepu-
sti.

Kaj imate vi tam za baro, ne
vem in me tudi ne briga, dasi se
me včasih tako obira, da se mi
po tri dni kovca. Ampak jaz se
poživljam na obiranje v barroo-
mih. Kar ste vi imeli pri "Ja-
dranu", pri vašem lokalu št. 45
in v vaši čitalnici, to je zadeva
vašega lokala. Ampak pošiljati
neumna pisma Ameriški Domo-
vini, je nekam čudno od izobra-
ženih demokratov. Ker so men-
da mislili pri A. D., da sem jaz
oni, ki ne mara njih časopisa,
naj ga pošiljajo, če ga kdo hoče
čitati.

Vitkovič končno pove, da
North American komitej porab-
lja več od poslanih vsote za Špan-
ce kot Dubinski odbor. To pi-
še na 23. febr. Pove pa vzroke:
ker morajo delavci zavijati ci-
garete! To so pač stroški, kajti
nihče ne more delati zastoj. In
če bo kaj ostalo, bo pa šlo v po-
poro Napreju. Tega tudi ne mo-
rejo pošiljati zastoj. Za to so
pa podvzeli to akcijo. Poznatih
je treba! Toliko za danes. Če
bo potreba, se bom še oglašil. Na
svidenje prihodnjič!

Frank Barbič, 53.

S pota

Pred kratkim sem poročal iz
Elyja, Minnesota, kako so me pri-
društvo 168 SNPJ presenetili ob
priliki moje 70. letnice. Sedaj mo-
ram poročati, da je istotam u-
mril član tega društva Valentin
Novljan, rojen leta 1889 v kraju
Litija, Velika Zalna št. 17, na
Dolenjskem, kjer zapuša dva
brata in tri sestre, na Evelethu,
Minnesota, pa enega brata, Jo-
hna Novljana, ki je svojega u-
mrlega brata prepeljal na Evele-
th, kjer se je vršil pogreb, ka-
tereza mu je oskrbel on in mu
dal prostor na svojem grobišču.
Tako je bil pokojnik pokopan
med svojimi rojaki. Da je bil po-
kojni Valentin priljubljen med
rojaki, so pričali številni venci,
ki so bili položeni na njegov grob
in pa obila udeležba pri pogrebu.
Pokojnik je bil tudi član druš-
va št. 21 Zapadne slovenske zve-
ze, ki ima sedež v Denverju, Co-
lorado.

Pokojni Valentin Novljan je
bil šele 49 let star, vedno vesele-
ga značaja in neoznejen. V Min-
nesoti je bil 27 let, od teh 3 leta
na Evelethu in nekaj časa na Au-
rori, 24 let pa na Elyju. Stanoval
je pri dobri družini mrs. Rosa
Černivec in zadnje čase je bil
brez dela, za par mesecev pa mu
je dal delo v gozdu rojak Klun,
živeč na Elyju, dne 4. marca pa
se je vrnil iz gozda na pordnev-
ni oddih. Zvečer je šel k počit-
ku in zjutraj je bil mrtev. Po-
klicani zdravnik je ugotovil, da
je pokojnik umrl okrog štirih
zjutraj 5. marca. Zadel ga je ka-
p. Pogreb se je vršil 9. mar-
ca na Evelethu. Društvo 168 SN-
PJ je izgubilo dobrega člana in
na njegov prerani grob mu je po-
ložilo krasni venec rož z lepim
napisom v zadnji spomin.

Prva leta njegovega bivanja v
Minnesota avla bila s pokojnim
Valentinom skupaj v taktatnem
še zaraščenem gozdu med sve-
tovno vojno. Vsa je bil svojega
misljenja in večkrat sva deba-

trala o avstrijskem vprašanju.
V času mrzle zime sva prebila v
gozdni primitivni koči, skozi
spranje pa je pihal mrzel veter.
Ko sva se zvečer po debati kon-
čno pobotala, sva sladko zaspa-
la. Sedaj mirno spi v tuji zem-
lji, v zemlji naše nove domovi-
ne, spročen vseh skrbi za delo.
Ohranimo ga v trajnem spominu,
sorodnikom moje sožalje!

Matija Pogorelec.

O spomenici iz Španije

Detroit, Mich. — Pred par dni-
vi smo čitali v Prosveti nekakš-
no spomenico iz Španije pod na-
slovom "Na kateri strani bari-
kade?" Ker nisem noben filo-
zof ne visokošolec, sem moral to
spomenico dvakrat prečitat, in
ko sem jo dobro proučil, sem pri-
šel do zaključka, da je ta kritika
napram gotovim slovenskim li-
stom v Ameriki nekakšen dik-
tat, kaj naj pišejo in kaj ne
smejo pisati, kaj naj gre v jav-
nost in kaj naj se zamolči.

Ako hočemo biti odkriti in go-
voriti brez ovinkov naravnost in
po pravici, bomo takoj spoznali
ozadje spomenice. Po mojem
mnenju je bila ta polemika sku-
hana v Ameriki in nato v Špani-
ji, pri pogrebu ter zopet servirana
v Ameriki. Ker so imeli fantje v
Španiji toliko poguma, da so se
podpisali, naj bi bili še toliko is-
kreni, da bi direktno povedali,
da Prosveta ne piše po volji ko-
munistov in da se s tem komu-
nisti ne strinjajo. Tudi bi bilo
jako na mestu, ako bi zapisali,
da so to kritiko prejeli iz Ameri-
ke in jo oni odobravajo. In tudi
to, ako pride iz Španije, bo ime-
la več vpliva pri masi.

Sedaj pa k stvari, da se pogo-
vorimo prav po domače in od-
krito brez vsake zamere. Vze-
mimo v razpravo sedanje mo-
kavske procese, sodbe in razkri-
tja zarotnikov in sabotežev v
Rusiji. Ali more kdo danes zani-
kati, da Stalin ni krivolocnik? Ali
niso na mizi fakti, da je Stalin
v času enega leta dal postreliti
več nasprotnikov kot car Niko-
laj v petih letih? Ne vem kako
bi človek mogel to olepšavati a-
li pa celo odobravati. Saj smo
delavci že odnekaj poudarjali in
učili, ko bo delavstvo zavalodalo,
da bodo odpravljene eksekucije
ljudi, pa naj bodo že kar hočejo.
Baš Rusija, ena največjih držav
na svetu, je danes pod delavsko
vlado in upravo, pa se je poka-
zala kot ena najbolj krivolocnih
od vseh drugih vlad, monarhisti-
čnih, kapitalističnih in fašisti-
čnih. Ni si treba nikomur domi-
šljati, da se jaz strinjam z za-
rotniki, ker se ne strinjam, tr-
dim pa, da so druge metode, da se
izdajalci zasluženo kaznujejo.
Ubijanje je strahotnost. Dok-
ler je človek živ, se ga lahko še
vedno porabi za koristna dela in
obenem kaznuje za njegove zlo-
čine. In če Rusija postrelji vse
zločince, ali moremo to zamol-
čati in ignorirati? Potem naj
pa ljudstvo sodi.

Vedno sem stal na stališču, da
urednik kateregakoli časopisa
priobči vse dobre in slabe vesti,
kadar pa vidimo, da tudi delav-
ski voditelji delajo napake, se pa
tudi znano potem pripraviti in
javnost opozoriti. Nihče ne mo-
re trditi, da ne dela napak. Na-
pake dela vsak, kdor le količjak
dela, kdor pa nič ne dela, seveda
ne bo tudi nobene napake naredil.
To je logično in se ne da zanika-
ti. Kolikokrat koga nagovarjam
in ga skušam pridobiti, naj sto-
pi v delavsko organizacijo, pa naj
si bo v katero hoče. Odgovor
dobi: "Ali ste delavci kaj boljši
od drugih vladarjev? Se bolj po-
bijate in streljate kot reakcija
svoje delavske nasprotnike!" Ali
morem trditi, da ni resnica?

Ako hočemo biti odkriti in
in logični, bomo povedali, da
doktrine in teorije diktatur ni-
so v korist delavstva. Ako si bi
Rusija nadela nalogo in porabi-
la svojo energijo za izobrazbo
svojega ljudstva, bi danes bila
v resnici največ delavska demo-
kratična država na svetu in ne
bi imela izdajalcev, nasprotni-
kov in sabotežev v svojih vr-
stah. Vse svet bi imel dober
zgod v sposobnosti delavcev. Za-
časa revolucije je bila diktatura
potrebna, ali danes pa ni potreb-
na več, ako se bi upoštevala de-
mokratična taktika. Uverjen
sem, da naši španski ali pa ame-
riški fantje ne bi ostali v Rusi-
ji, ako bi šli tja. Možno je, da je
Rusija dobra za Ruse, ne pa za
ljudi iz demokratičnih držav. Vse

(Dolje na 3. strani.)

Razved pri živalih

Naravoslovne vede so dandanes silno nape-
dovale in odkrile v živalskem svetu stvari, ki su-
tisoletja ostale ljudem prikrite. Tako je razved
(orientacija), kakor znano, pri divjih
človeških plemenih nenavadno razvit, ostal v
živalskem svetu še danes vprašanje, ki zbuja
med naravoslovci živahne razprave.

Pri otoku Ascensionu severno od Sv. Helen
v Atlantskem oceanu so nekoč ulovili angleški
mornarji veliko želvo. Vzeli so jo s seboj, ji v
hrbet vžgali kraj in dan najdbe ter jo blizu
angleške obale, v Rokavskem prelivu spet
spustili v morje. Slučaj je nanesel, da so dve leti
kasneje ujeli drugi mornarji isto želvo blizu
Ascensiona. Želva se je tedaj vrnila v domovino
po dolgi oceanski poti.

Naravoslovec Franklin pripoveduje v svoji
"Živalskem svetu" zanimiv primer. Na kro-
angleške bojne ladje "Ister", ki je plula iz
braltarja na Malto, je bil tudi osel pehotnega
stotnika Dundasa. Po nepredvidnosti je brel
ponoči nasled na plitvino. Moštvo je bilo priko-
ljeno pometati odvisni tovor v morje. Tako je
moral v temni noči tudi osel v neprostovoljni
kopel. Po nekaj dnevih so javili kapitanu Dun-
dasu iz Gibaltarja, da je njegov dolgonosni po-
sipel v hlev. Žival je preplavala več kilometrov
dolgo pot po morju in se zatekla v poznani kraj.
Raziskovalec Rengger poroča v svojih spom-
ninih, da je poštoval v Paragvaju iz mesta Vi-
la Real po več sto kilometrov v divjino s konji.
Na farmah so pustili konje same in po nekaj
mesečih tamkajšnjega dela so se živali bre-
vodnika vrstile v mesto.

Pes bulldog je nekoč spremljal Obsonvilleja v
Pondicherija v Vzhodni Indiji na tri tedne do-
gem potovanju, preko številnih rek, potokov in
težko prehodnih gorovijh v Bangalor. V četrtem
tednu je pes izgubil gospodarja in na veliko ču-
denje se je nekega dne pojavil pred vrati hiše
topničarskega polkovnika Beviliera, pri ka-
reh je Obsonville stanoval. Za vrnitev je bil
potrebovala polovico manj časa kakor do Ban-
galora.

Znano je, kako se lastovice vsako leto vr-
čajo v svoja gnezda. Naravoslovci so napravili
zanimive poizkuse z golobi-pismonoši. Zapi-
so goloba v kletko, da ptica ni videla, kod je
prenašajo. Z vlakom so potegnili goloba pona-
daleč proč od rodnega kraja in ko so ga
traj izpustili, je odletel v ravni smeri naravnost
v svoje gnezdo, ne da bi se le količjak obota-
ljal.

Mačka nima tako razvitega voha kakor pa-
vendar se je brez odloga vrnila na svoj dom
ko so jo zavili v vrečo in odnesli več kilometrov
proč od bivališča. Iz teh primerov se vidi, da
ne gre tu samo za oster vonj, ne vid, tem-
več neko izredno sposobnost orientacije, ki je za-
nosta še vedno predmet proučevanja.

Mnoge živali občutijo že davno prej bližajo-
se potres ali vremensko izpremembo. Prav tako
so že opazili lovci, kako leti divjad pred veli-
skrbno se izogiba joč pretankih ploskev. Neke-
tere živali slutijo že naprej, kakšna bo zima.
V tem pogledu je mali hrček pravi vremenski
slovec, kadar zbira svojo jesensko zalogo zrpa.
Po količini nabranih rezerv lahko sklepamo
bo li zima ostrina in dolga, ali ne.

Ribe se že nekaj dni pred morskimi viharji
in nevihtami umaknejo v globine ali varne
pristane, da jih ne bi razburkani valovi vpi-
na obale. Problemu ploditve jegulj so po-
tili mnogi naravoslovci vse svoje življenje. Da-
ski učenjak Smith je n. pr. dognal, da se jegulje
plode le v velikih globinah Mehikanskega zaliva.
To pomeni, da se vse odrasle jegulje v naših re-
kah, tako tudi Neretvi, napotijo preko Sre-
zemskega morja in Atlantika, na ženinovanje
plasi! Mlade jegulje, tako imenovane lepljave
fale, dosepejo komaj centimeter dolge po
poti iz daljne Amerike do naših rek, in ko se
rastejo, v manjših potokih in jezera notranje.
Kolikšen čut razvednosti drobnih bitij v vsi-
nih globinah ogromnega Atlantika!

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 14. marca 1918.)

Domače vesti. V Indianapolisu je bilo ar-
ranih 13 Črnogorcev, ki so obtoženi napada na
Srbe in neoljalnosti do Amerike.

Delavske vesti. Gompers, predsednik AFD
je brzojavno pozdravil kongres ruskih sovjetov
v Moskvi.

Svetovna vojna. Prva samostojna ameriška
ofenziva na francoskem bojišču je bila uspeš-
na. Iz Švice je prišla vest, da so se japo-
vanski poslanci na Dunaju izrekli za neodvisno
jugoslovansko državo.

Sovjetska Rusija. V Moskvi se je odprl kon-
gres sovjetov, najvišja oblast v novi Rusiji.
Ima ratificirati ali odkloniti mirovni pakt
Nemčiji. Ameriški predsednik Wilson je po-
zdravil kongres s posebno brzojavko.

SLOVENSKA NARODNA PODPORA
JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebno
Prosveta za koristi, ter potrebno agi-
tatorijo svojih društev in članstva in za pa-
pagando svojih idej. Nikakor pa ne
propagando drugih podpornih orga-
cij. Vsaka organizacija ima običajno
svoje glasilo. Torej agitatorijni organi-
zacija drugih podpornih organizacij
in njih društev naj se ne pošilja
Prosveta.

(Izvirna poročila iz Ljubljane.)

Mačkove kvalifikacije je treba. JRZ je kratica sedanje vladne stranke, ki jo je osnovala sedanja vlada in ki se s polnim imenom glasi: Jugoslovanska radikalna zajednica. Za Slovenijo sedijo v tej stranki klerikaleci, ker so zdaj pač klerikalna vlada (dr. Korosec in dr. Peck, oba visoka funkcionarja ranke). JRZ ima enak vpliv enako moč kakor v prejšnjih limih JNS — Jugoslovanska narodna stranka. Kako daleč bleko ter mu prerezal trebuh, da so fantu čreva izstopila. Vsaka pomoč bi bila zaman, poškodba je bila absolutno smrtna.

Drugi slovenski mačkovec šel v akupčino. — Pri volitvah leta 1935 sta bila v Sloveniji izvoljena tudi dva poslanca na Mačkovi listi, člana slovenskega kmečkolodelavskega gibanja, ki nastopa skupno s hrvaškimi voditeljem dr. Mačkom. Bila sta to dr. Rudolf Dobovišek, odvetnik iz Celja, in kmet Pevec v Gornjem

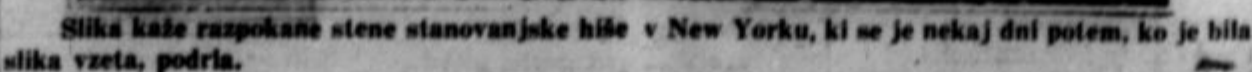
ne borbe." Na koncu pisma prosi še dr. Dobovšek Mačka, naj ga preostro ne obojba, da ostaja zvest njegov sobojevnik in naj dr. Maček prepreči, da bi ga napadali v hrvaškem tisku. Ker je dr. Dobovšek zdaj podal v Beogradu hude izjave proti dr. Mačku, je ta to pismo objavil v "Hrvatskem dnevniku". Na koncu pripominja list: "Ali ne bi bilo bolj pametno, ako bi dr. Dobovšek pobesal dnevnice in molčal?" — Treba je k takim "preoditvam" pripomniti, da se je Mačkovega gibanju v Sloveniji

(Nadaljevanje s 2. strani.)

Anton Jurca.
***Uradnik rudarske unije
kandidat za guvernerja***

Harrisburg, Pa. -- Thomas Kennedy, tajnik-blagajnik rudarske unije in podgovernor Penn-

prilikučilo mnogo ljudi, ki pričakujejo, da bo opozicija prišla kmalu do besede in bodo deležni kakšne osebne ugodnosti. Ljudje, ki včeraj niso bili nič ali pa so bili vse kaj drugega, se hočejo zadnji dve leti izdajati za najboljše pristaše opozicije.

Drobiž

brona za pravo zlato v palcah. Toda "kupčija" je bila precej težka in malopridnežem se je le po dolgem premetenem izsiljevanju posrečilo dobiti od gostilničarja 76.000 lir. Kmalu se je izkazalo, da ni vse zlato kar se sveti. Ubogi gostilničar je prijavil zadevo oblastem, ki so kmalu prijele tri slemarje. Sodišče je obsojilo vsakega od 3 do ene

Havana, Kuba. — Policija je udrla v urad revije Mediodia, glasila progresivcev in kubanskih intelektualcev, in aretirala člane uredniškega štaba na obtožbo, da so kršili odredbe glede cenzure političnih vesti, ki jih je uveljavil diktator Fulgencio Batista. Med aretiranimi sta dr. Juan Marinello, znan pisatelj, in dr. Carlos Rodriguez, bivši profesor ekonomije na državni univerzi.

F. M. DOSTOJEVSKI;

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s epilogom—Poslovani Vladimir Levstik

"To je iz Svetega pisma: 'ako te kdaj pozabim, Jeruzalem' — to je, če pozabim vse, kar imam najdragocenejšega, če zamenjam to za kaj drugega, tedaj naj me ..."

"Razumem, dovolj, dovolj! Pridite tudi vi! Sem kaj, Perezvon!" je že ves besen kričnil psu in z dolgimi, brzimi koraki krenil proti domu.

Enajsta knjiga

BRAT IVAN FJODOROVIC

I

Pri Grušenjk

Aljoša se je napotil proti Stolnemu trgu, v hišo trgovke Morozove, h Grušenjki. Ta je bila že zgodaj jutraj poslala k njemu Fenjo z nujno prošnjo, naj pride k njej. Iz Fenjinih odgovorov na njegova vprašanja je bil Aljoša zvedel, da tare gospodično zaradi nečesa še od večeraj velik, poseben nemir. Vsa ta dva meseca, odkar je bil Mitja zaprt, se je Aljoša pogosto oglašal v hiši Morozove, nekaj iz svojega nagiba, nekaj po Mitjevi naročili.

Tri dni po Mitjevi aretaciji je bila Grušenjka hudo zbolela ter bolehalo skoro pet tednov. Enega izmed teh petih tednov je bila preležala v nezvesti. Zelo se je bila izpremenila v obraz, shujšala je bila in porumenela, čeprav je bilo že štirinajst dni, kar je spet lahko hodila z doma. Toda za Aljoševo oko je bil postal njen obraz nekako še mikavnejši in kadar je stopil v njeno stanovanje, mu je bilo prijetno aretati njen pogled. Bilo je, kakor da se je utrdilo v njenem pogledu nekaj stalnega in razumnega. Kazalo je, da se je izvršil v njej nekakšen duhovni preobrat, pojavljala se je nekakšna neizpremenljiva in krotka, blaga in nepreklicna odločnost.

Na čelu med obrvmi se je bila pokazala majhna navpična gubica, ki je dajala njenemu ljubkemu licu izraz v vsebi osredotočenosti, na prvi pogled kar stroge zamišljenosti. O prejšnjem vetrnjaku na primer ni bilo videti niti sledu. Čudno se je zdelo Aljoši tudi to, da ne glede na vso nesrečo, ki je bila zadela ubogo žensko, nevesto ženina, aretirane zaradi strašnega zločina, toliko da ne baš v trenutku, ko je postala njegova nevesta — ter ne glede na bolezen, ki je potlej prišla, in na skoro neizogibno obsodbo, ki je grozila v bodočnosti, Grušenjka vendarle ni bila izgubila svoje nekdanje mladostne veselosti. V njenih prejšnjih takih ponosnih očeh je zdaj sijala neka mirnost, čeprav ... čeprav je sicer v teh očeh vendarle časih vzplamenel zlovesni plamenček, kadar se je oglašila v njej neka prejšnja skrb, ki ne samo da ni bila ugasnila, ampak je bila celo še narasla v njenem srcu. Predmet te skrbi je bil zmerom isti: Katerina Ivanovna, ki je Grušenjka, ko je bila še bolna, celo v deliriju govorila o njej. Aljoša je videl, da je nanjo strašno ljubosumna zaradi Mitje, jetnika Mitje, ne glede na to, da ga ni bila Katerina Ivanovna niti enkrat posetila v zaporu, čeprav bi bila to lahko storila, kadar koli bi ji bilo drago. Vse to je bilo postalo za Aljošo nekakšna težka uganika, zakaj Grušenjka je samo njemu zaupala svoje srce in ga ne prestopa prosila, naj ji svetuje, on pa je bil časih povsem nezmožen, da bi ji bil kaj odgovoril.

Ves v skrbih je stopil v njeno stanovanje. Ona je bila že doma; pred kak po ure se je bila vrnila od Mitje; že po nagli kretnji, s katero je skočila iz svojega naslanjaja in izza mize, da bi mu stopila naproti, je uganil, da ga je z veliko nestrpnostjo pričakovala. Na mizi so ležale kvarte, razdeljene za "duraka". Na usnjatem divanu, onkraj mize je bila posteljana postelja in na njej je ležal, oprt na komolec, Maksimov v nočni halji in papirnati čepici, vzlic svojemu sladkemu nasmehu vidno bolan in oslabel. Kakor se je bil ta brezdomni starček takrat pred dvema mesecema vrnil z Grušenjko iz Mokrega, tako je tudi ostal pri njej in je od tistih dob ni več zapustil. Ko se je takrat v dežju in brozgi pripeljal z njo domov, je sedel

premočen in prestrašen na divan ter se s plahim, prosečim nasmehom molče zagledal vanjo. Grušenjka je v svoji strašni potrnosti in vročici, ki jo je že napadala, prve pol ure po prihodu ob raznih skrbih malone pozabila nanj, nato pa ga je zdajci nekam napeto pogledala in Maksimov se je žalostno in zgubljeno zahihital v oči. Poklicala je Fenjo in ji velela, naj mu da kaj jesti. Ves tisti dan se skoro ni ganil z mesta, na katerem je sedel; ko pa se je stemnilo in so zaprli oknice, je Fenja vprašala gospodično:

"Kako, gospodična, ali bodo pri nas prenočili?"

"Da, postelji mu na divanu," je odgovorila Grušenjka.

Ko ga je podrobneje izprašala, je Grušenjka zvedela od njega, da se v tem trenutku res nima kam dejati: "Gospod Kalganov, moj dobrotnik, so mi naravnost povedali, da me ne marajo več k sebi, in so mi podarili pet rubljev." — "Nu, Bog s teboj, pa ostani," je v svoji togi odločila Grušenjka in se mu sočutno nasmehnila. Starca je kar izpreletelo od njenega smehljaja in ustnice so mu vzdrgale v hvalnižnem joku. In tako je od tistih dob tudi ostal pri njej, nesrečnej, ki se je dolejš skital in priškledeval pri tujih ljudeh. Niti med njeno boleznijo ni odšel iz hiše. Fenja in njena mati, Grušenjkina kuharica, ga nista spodili, ampak sta ga slej ko prej hranili in mu postiljali na divanu. Pozneje se ga je Grušenjka celo privadila, in kadar je prišla od Mitje (h kateremu je bila takoj začela hoditi, kakor hitro se je le malce opomogla, še preden je popolnoma ozdravela), je sedla k "Maksimuški", da bi si pregledala tegoba, ter se jela razgovarjati z njim o vseh mogočih brezpomembnostih, samo da ne bi mislila na svoje gorje. Izkazalo se je, da je starček umel časih kaj pripovedovati, tako da ji je postal nazadnje kar nepogrešljiv. Razen Aljoše, ki pa ni prihajal vsak dan in je ostal vselej le malo časa, ni sprejemala Grušenjka skoro nikogar. Njen starec, trgovec, pa je ležal takrat že strašno bolan, "odpravljal se je", kakor so govorili po mestu, in res je umrl komaj teden dni po sodni obravnavi proti Mitji. Tri tedne pred smrtjo, ko je začutil, da mu je konec blizu, je vendar še poklical svoje sinove z ženami in otroki vred k sebi na vrh ter jim ukazal, naj se ne ganejo več od njega. Zastran Grušenjke pa je v istem trenutku strogo zabili služničadi, naj je vobče več ne puste v hišo, in če bi prišla, naj ji reko: "Želijo vam, da bi dolgo in veselo živeli, njih pa da bi povsem pozabili." Toda Grušenjka je vzlic temu skoro sleherni dan posilala vprašati, kako je z njegovim zdravjem. "Vendar je prišel!" je vzkliknila ter vrgla kvarte proč in se radostno pozdravila z Aljošo. Maksimuška me je tolikanj strahnil, da te nemara vobče več ne bo. Oh, kako te potrebujem! Sedi za mizo; nu, s čim naj ti postrežem? S kavo?"

"Da, ne branim se," je dejal Aljoša, sedaje za mizo, "pošteno lačen sem postal."

"Nu, vidiš; Fenja, Fenja, kave!" je kričnila Grušenjka. "Že zdavnaj mi vrš, tebe čaka — pa testenčekov prinesi in glej, da bodo vroči. Ne, postoj, Aljoša, danes sem imela s temi testenčki hudo latorijo. Nesla sem mu jih v jetnišnico, on pa, misli si, mi jih je vrgel nazaj, ni jih hotel jesti, ne in ne. Enega je vrgel celo prav na tla in ga razteptal. Saj sem mu tudi rekla: 'Pustila jih bom ječarju; če jih do večera ne pojše, je to znamenje, da te hrani sama peklenška hudoba!' — in s tem sem tudi odšla. Spet sva se sprla, premislila. Samo da se prikazem pa se že spreva."

Grušenjka je izsula vse to na en mah, očividno je bila razburjena. Maksimov se je takoj splašil; smehljaj se je in pobešal oči.

"Zaradi česa sta se pa sprla to pot?" je vprašal Aljoša.

(Dalje prihodnjik.)

Ženin iz telefonskega imenika

W. Lichtenberg

"Ti, Agica," je dejal gospod Riemer med kosilom svoji hčerki, "drevi dobiva obisk."

"Tako?" je brezbržno kakor vselej odgovorila Agica, kadar ji je oče najavil kakšen obisk.

"Da," je po nekaj trenutkih nadaljeval prijazni stari gospod.

In Agica je iznenada opazila, kako mu je na lepem postalo nerodno.

"Obisk dobiva. Obiskal naju bo čeden, ljubezniv mlad mož ... Ne poznaš ga še ... Toda prepričan sem, da ti bo ugajal ..."

"Jaz sem pa o nasprotnem prepričana," mu je skočila v besedo Agica.

Tedaj je med očetom in hčerko nastal dolg, zelo dolg premor, dokler ni gospod Riemer iznenada skoraj hrupno položil svoj jedilni pribor poleg sebe in vzkliknil:

"Vselej si prepričana o nasprotnem, kadar povabim k nam kakšnega čednega mladega gospoda! Vselej se upiraš, naj ti predlagam še tako naravne reči! Toda to pot sem se trdno odločil, da bom storil, kar sem se namenil! Ali si ališala? Trdno sem se odločil. Tvoje upiranje proti moškemu obisku je namreč postalo že kar smešno. Na mladi mož pride drevi k nam. In ti se boš z njim seznanila."

"Drevi pojdem ven," je mirno pribila Agica.

"Ne pojdeš!" se je glasneje, kakor je bila sicer njegova navada, razvnel gospod Riemer.

"Le zakaj se tako upiraš znanju, ki menim, da bi bilo srečno? Ali nemara ljubiš koga drugega?"

"Ne. Nikogar ne ljubim."

"Pa vzlic temu nočeš?"

"Da, navzlic temu nočem."

Gospod Riemer je dolgo molčal in videlo se mu je, da je razburjen. Potem se je pa premagal in mirneje povzel:

"Agica! Ljubi moj otrok! Saj je nesmiselno, da tako važno zadevo zmerom odpraviš samo z

namigavanjem. Daj, pogovori se s vendar že odkrito. Kakor dva odrasla človeka. Ali bi hotela biti odrasla?"

"Da. In še kako rada!"

"Lepo! Potem te prosim, poslušaj me! Dva in dvajset let ti je. Na žalost sem jaz mnogo, mnogo starejši. In tudi moja delovna zmoglost popušta. Zadržaj čase to že prav natanko čuti. Mojemu tiskarskemu podjetju manjka mlade, neizrabljene moči. Kako lepo bi bilo, če bi bil ta mlada neizrabljena moč lahko moj zet ..."

"Hvala!" je rekla Agica z rezkim podsmehom. "Svoje ljubezni ne uravnavam po kupčijskih načelih."

"Spoznaš se pa vendar lahko z njim!"

"Ne! Mar misliš, da je to tako, kakor če bi telefonirala? Moža si bom še zmerom lahko izbrala."

"In če te prisilim?" je zakričal oče, ki je svoje razburjenje dotlel komaj krotit.

Agica se je nasmehnila. "Potem ..."

Trenutek je molčala, nazadnje je pa menila:

"Ker sem ravno govorila o telefonskih pogovorih ... Potem bi odprla telefonski imenik ... in bi telefonirala prvemu moškemu, ki bi njegovo ime našla v knjigi, in bi ga vprašala, ali se hoče z menoj poročiti."

"Agica!"

"Ali naj ga poiščem?" je izzvijačo vprašala hči.

Gospod Riemer je žalostno zmajal z glavo. Vedel je namreč, da bi Agica znala to res storiti. Dovolj svojeglava in prenapeta je bila, da bi kaj takega storila. In gospoda Riemerja je povrh čakala še neprijetna dolžnost, da je moral mlademu ljubeznivemu možu za zvečer kratko in malo odpovedati obisk.

Tri dni pozneje je gospod Riemer iznenada dejal svoji hčerki:

"Danes pa mladi mož vseeno pride!"

Agica ga je z nasmehom pogledala in je samo rekla:

"Telefonski imenik."

"Prosim!" je odgovoril oče, ne da bi se bil razburil.

"Menda veš, kaj sem ti obljubila, če boš vztrajal na tem obisku."

"Vem. In navzlic temu vztrajam. S tem mladim možem se boš poročila. Prvič, ker je očarljiv mladenič, in drugič, ker je tudi sam industrijec."

"Ne bom se poročila z njim!" je zagrozila Agica.

"Bomo videli!"

"Da, to bomo videli!"

Agica je iznenada skočila k telefonski knjigi. Pogledala je k četemu, v upanju, da se bo še v zadnjem trenutku premislila. Toda gospod Riemer je sedel mirno, negibno in smehljajoče se v svojem udobnem naslanjaju. In njegove zadovoljne oči so govorile: "Prosim, prosim! Le naredi tako, če ne moreš drugače."

Agica je tjavdan odprla knjigo. Potem je v seznamu kar na alepo iskala možko ime in čitala: "Oton, Roemer, družabnik tvrdke Roemer & Co., Jezerska ulica 14. 19-27."

In ker se ni oče prav nič upiral, čeprav je to drugače vselej storil, je zavrtela številke. 19-27.

"Rada bi govorila z gospodom Otonom Roemerjem."

In ko je nato govoril Roemer prišel k telefonu, ga je kratko in stvarno vprašala:

"Ali ste poročeni? Ne. Lepo. Tu je Agica Riemerjeva, Auespergova cesta 125. Stara sem dva in dvajset let, še precej lepa in ne brez premoženja ... Zakaj vam to pripovedujem, gospod Oton Roemer? Ker se želim z vami poročiti ... Nikar se ne čudite! Nisem v vas zaljubljen, še manj si pa morem predstavljati, kakšni ste. To mi je tudi vseeno. Kljub temu bi se z vami rada poročila. In če ste v načelu za to, pridite drevi ob osmih na Auespergovo cesto 125. Potem bova dalje govorila."

Natanko ob osmih je bil gospod Oton Roemer že pri Riemerjevih. S seboj je prinesel deset prekrasnih vrtnic in je svojo posetnico izročil služkinji. Ko je nato stopil v salon, kjer ga je Agica sprejela, je deklet prebledelo in za trenutek se je morala prijeti za naslonilo pri stolu, kajti ta gospod Oton Roemer je bil največje in najrazveseljevaljeje presenečenje njenega življenja. Postaven, zal, eleganten in s smehljajem stal pred njo in ji je z ljubeznivim priklonom izročil sopek. Potlej je z neizmerno simpatičnim glasom spregovoril:

"Najlepša hvala za vaše zaupanje! In ko vas zdaj takele gledam, draga gospodična, vem, da telefona niso po nepotrebnem izumili."

Bila je v zadregi in dolgo ni mogla ničesar spregovoriti. Potlej mu je vendar ponudila stol. Vseeno bi ji bilo pa skorajda ljubše, če bi bil gospod Oton Roemer, družabnik tvrdke Roemer & Co., kakšen star, usahl samec; tako bi bilo njeno zmagoslavje nasproti očetu popolnejše. Toda mladi mož ji je neverjetno ugajal.

"Ljubi 19-27," je začela.

"Kako?" je začudeno vprašal.

"Dovolite, da vas za zdaj imenujem še kot telefonsko številko. Drugače vas namreč ne poznam."

"Oprostite, ali se hočete zares poročiti s telefonsko številko?"

Skupina ameriških zdravnikov v Španiji, ki vzdržuje bolnišnico za ranjene lojaliste. Od desne proti: Edwin J. Barsky, William Pike, Oscar Weisman in Norman Rintz.

"Seveda! In povrh še s katero koli. Torej, ljubi 19-27, zdaj vam bom vse pojasnila."

In ko je bilo pojasnjevanje pri kraju, se je zdelo Otonu zadeva zelo nevsakdanja, zelo ljubka in zelo vzpodbudna. Razen tega se mu je zdelo, da tudi ni tako nemogoče priti do zakonske sreče po poti, ki se mu je poprej zdelo zares nekam nenavadna. Kajti navsezadnje ni nikjer zapisano, da bi morale biti vse telefonske zveze napačne. Saj utegne človek kdaj — izjemno — tudi pravo številko uganiti.

Potem je stopil v salon gospod Riemer. Oba moža sta se drug drugemu predstavila, potem so jedli, pili, kadili, se pogovarjali. Agica je celo navila gramofon in zaigrala svoje najljubše plošče; to je bilo vselej znak, da je rožnate volje. In nazadnje sta Agica in Oton še plesala po zvokih prekrasne havajske plošče. Gospod Oton Roemer se ni izkazal samo odličnega družabnika, ampak je bil tudi imeniten plesalec, in Agica je ugotovila, da ni še nikoli imela tako dobrega plesnega druga.

Bilo je že pozno, zelo pozno, ko je gospod Oton Roemer odšel. Agica mu je dovolila, da se sme o priložnosti spet oglašati, da bi malo pokramljali. O ženitvi in podobnih stvareh ni bilo več govora. Za Agico ni bil Oton nič več telefonska številka. Postal je bil mamjiva, dragocena pridobitev njenega življenja.

"Kako se ti zdi?" je vprašala Agica očeta, ki je Oton odšel.

"Očarljiv," je ves sijoč in srečen odgovoril gospod Riemer.

"Kaj ne? Se so lahko srečna naključja. Vsekako mislim telefonskemu imeniku odkazati častno mesto v svoji knjižnici. In ti si menda tudi sprevidel, da je Oton zame mnogo bolj primeren kakor tisti tvoj gospod iz industrijskega podjetja?"

"Ne, tega ne sprevidim," je še zmerom židane volje odvrnil oče. "Kajti Oton Roemer je namreč prav tisti mladi mož, ki sem ga bil zate izbral. In prišel bi bil nocoj, tudi če ga ne bi bila poklicala."

Agica je prebledela, se opotekla, njene roke so zgrabile v prazno.

"To vendar ni mogoče ...!" je zastokala. "Saj čudeži se vendar ne dogajajo več! In med tisoč telefonskih naročnikov tudi nisem mogla izbrati ravno tvoje ženin?"

"Ne," se je dobrodušno namuznil oče, "čudeži se res ne godijo več. Toda telefonski imenik je moči tako zlepit skupaj, da se odpreta samo dve strani. In ti dve strani lahko natisnem v svoji lastni tiskarni in ju potem zalepim v imenik. In če potem na teh dveh straneh ni drugega možkega imena ko dve stokrat zaporedoma Oton Roemer, potem je gospodična Agica Riemerjeva morala poklicati samo tistega gospoda, ki sem ga ji bil izbral jaz, in nikogar drugega."

Andrej Vidrič

(Johnstown, Pa.):

TERNA

Vsi, ki smo prišli iz stare avstro-ogrske države, se spominjamo državne loterie, v katero so bili zainteresirani revni sloji in kmetska masa. Zlasti prvi so gojili upanje, da jih bo doletela sreča in da bodo zadeli terno; zadnje vinarje so izdali za loterijske srečke. Desetica ali groš je šel za stavo, čeprav ni bilo v hiši niti soli.

Siromaki so od dneva stave do dneva, ko so bile dvignjene številke, računali, kaj bodo storili z denarjem, če bodo zadeli terno. Poplačali bodo dolgeve, kupili to in ono in si izboljšali svoj položaj. Marsikdo je v svojem uganjanju, kaj bo storil z denarjem, pozabil na vse drugo. Nekateri so si denar izposojevali za stavo, drugi molili in tretji sploh niso mogli spati. Bile so prijetne sanje, ki pa so trajale samo do objave dvignjenih številke. Številke so bile običajno dvignjene ob nedeljah in ljudje, ki so stavili, a nič zadeli, so bili razočarani. Razočaranje je pa trajalo le nekaj dni, nakar so začeli spet staviti v novi nadi, da se jim bo sreča nasmehnila.

Svetniki so pri loteriji igrali veliko vlogo. Mnogi so jih videli v sanjah, ko so jim narekovali, katere številke naj stavijo. Navadno so si zapomnili le dve številki, tretjo pa pozabili, ko so se zbudili. Hitro so poslali svoje otroke staviti številke, zaeno pa so jim zabijevali, da ne smejo nobenemu razkriti številke, ki so jih videli v sanjah, kajti hoteli so biti samo oni srečni.

Redkokdaj se je zgodilo, da je kdo zadel "ambo", toda v vsakem takim slučaju je bil kak svetnik deležen zahval. Svetniki, ki so jih prevarali, da so potrošili zadnje vinarje za stavo, so jih pa ališali, ker so jih pustili na cedilu. Moj pokojni stric je večkrat jezil na svetnike, ki ni imel denarja za tobak. O tal jim, da sedijo brezskrbno tam na desni kot troje in uživajo veselje, za siromake se ne zanimajo. Tudi drugi strožakari so se jezili, ker so svetniki, katerim so se priporočali, prevarali. Denar je šel stavo namesto za tobak in ni dno, ker je bila jeza velika, čim se je mladina smejala nad nim ljudem.

V našem trgu sta bili dve terijski ekspozituri. V eni sta la zastopana Trst in Grader, drugi pa Dunaj in Lvov. Trska loterija je imela najbolj vlačno silo, ker je od tam pri največ dobitkov, dasi je prišlo mnogo let predno je kdom del terno, "kvaterno ali čimno", v okrožju teh ekspozitur.

Domačini so se zanimali Bokalojeve Janeza, ki je malo terno in dobil tristo goldinarjev. Janez je tudi večkrat prejel "ambo". Pričele so se širiti novice, da Janez nikoli ne stavi v loterijskih uradih v domačem kraju, ker jim ne zaupa. Namsto rdečih števil postavijo ne, zato je hodil staviti v Prstojno, čeprav je moral hoditi tri ure. Bolje je, da tam stadesetico, ker so bolj poštenil dje in človek tam vselej kaj dene.

Ker je imel Janez srečo, si kmalu pridobil zaupanje ljudmi. Bil je njihov svetnik in zaupnik. Izročali so mu denar in vsak teden ga je nesel v Prstojno proti mali odškodnini, potne stroške. Včas se je zvedlo, da je kdo z njegovim podovanjem zadel mali dobiček, tako je njegov vpliv narasla.

Njegova slava je dosegla šek, ko sta mu dva fanta v stilni izročila vsak deset in carjev in rekla, naj stavi šteke, katere si sam izbere. Janez je izbral številke 3, 29 in 51, njunemu imenu je res stavel številke in jima prinesel veliko dilo. Naslednjo nedeljo, ko so fanta še spala po sobotnem kanju, jima je prišel Janez povedat, naj tako gresta po doma kajti zadela sta terno. Vsi ma dobiti tristo goldinarjev.

Takrat so mnogi ljudje stavili številke, izgubili vero svetnike, ki so se jim priklanjali v sanjah in narekovali, kaj naj stavijo. Nadomestil jih je Bokalov Janez, kajti on je dajal, da ve več kakor svetniki, prav slednji sedijo v nebesih.

Sika kaže delno poškodovani občestni napis, ki ga je postavila avtna unija v zvezi z organizirano kampanjo v Fordovih tovarnah.